

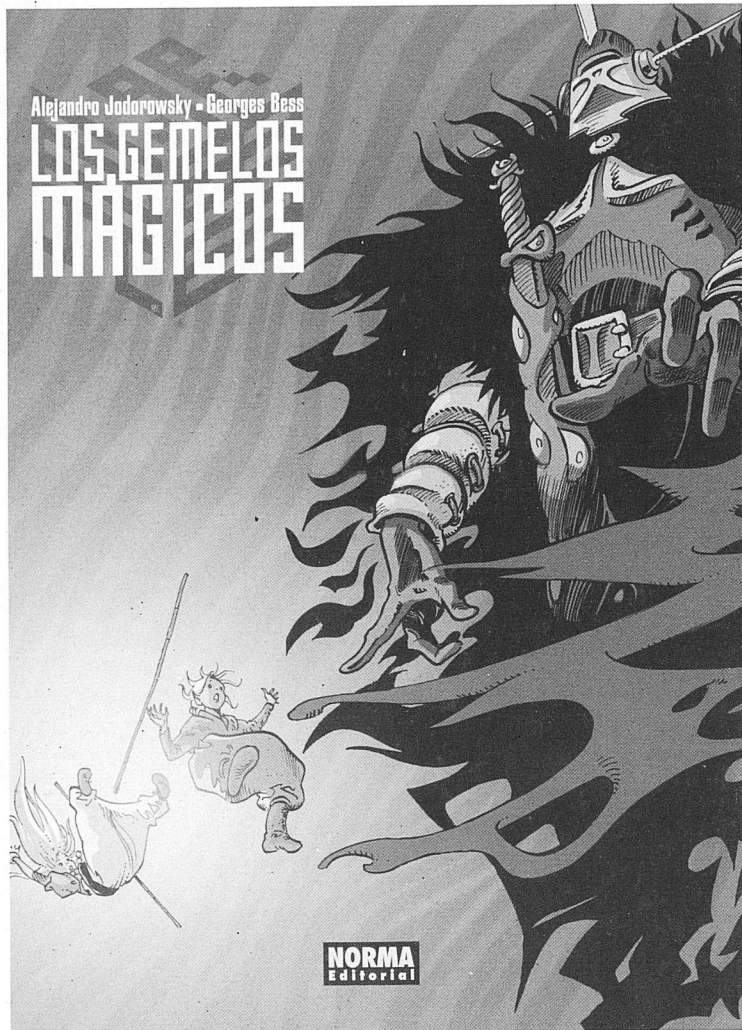
"Estic content d'enregistrar aquests comentaris, perquè per mi, *La Montaña Sagrada* va ser com una gran aventura. Jo vaig filmar aquesta pel·lícula en altra vida. Ja no sóc el mateix home. Aleshores, en aquests comentaris, intentaré desenterrar aquell Alejandro que ja no existeix: faré un gran esforç per portar-ho al present, perquè m'agrada aquell jove que vaig ser. Ell estava intentant, amb tota la seva ànima, de fer un film sagrat, iniciàtic: ell volia canviar la humanitat amb les seves pel·lícules, ell creia que el cine era millor que l'LSD, ell creia que la seva pel·lícula seria una font de il·luminació pel públic."

Tres anys després d'*El Topo* s'estrena *La Montaña Sagrada* (*The Holy Mountain*, Alejandro Jodorowsky, 1973), rodada en llengua anglesa perquè el seu productor Allen Klein (aquell que ja havia comprat la seva anterior pel·lícula i l'havia distribuïda als Estats Units) la volia llançar arreu del món. Molts d'anys després de totes les aventures que varen envoltar la gènesi, el rodatge, l'estrena, la ruptura Jodorowsky-Klein i el segrest de la cinta durant trenta anys, Alejandro mateix posava veu als comentaris de la nova i definitiva edició en DVD (completament restaurada i millorada gràcies a un complet procés explicat als documentals, afegint escenes inèdites i altres coses), on des del principi deixa ben clar què era allò que ell (és a dir, l'Alejandro d'aquell temps) volia transmetre al seu públic. I no era gens difícil d'entendre: així com ja va fer a *El Topo*, allò que Jodorowsky encara cerca a *La Montaña Sagrada* és la Il·luminació, en majúscules. I aprofita el que té: John Lennon i Yoko Ono, bocabadats per aquell western iniciàtic, seran els qui diguin al seu productor Allen Klein no només que la compri, sinó que doni al seu artífex ni més

ni menys que un milió de dòlars perquè faci amb ell que desitgi. I allò que ell desitja és una experiència vital (i filmica) sense precedents.

Tenint això en compte, és lògic trobar similituds entre una i altra: "per mi, *La Montaña Sagrada* té una relació amb *El Topo*. No és una continuació de la història, una continuació lineal, però reflecteix el meu procés evolutiu. *El Topo* és com un autoretrat de la meua ànima, i a *La Montaña Sagrada* es pot notar que existeix un grau major de consciència." Aquest major grau de consciència es tradueix en una gran complexitat que, literalment, deixa a l'espectador absolutament bocabadat durant tota la pel·lícula per l'abundància d'imatges i de situacions que condueixen fins a la realitat més real, perquè si *Fando y Lis* tenia un gran deute amb Luis Buñuel i amb el teatre, i *El Topo* recollia les ensenyances de Sergio Leone o del cine de l'Oest més clàssic, *La Montaña Sagrada* enfonsa les seves arrels dins el surrealisme pictòric més exaltat (i exultant), donant com a resultat un enorme col·latge que recorda les bogeries més psicodèliques de Dalí (i també altres pintors del gènere com René Magritte, de qui per cert es veu un quadre). O almenys, això és el que passa a la primera part, fins al moment on crema els ninots alhora que crema el seu estil, per tal d'endinsar-se del tot en la realitat (segons diu, a partir d'aquell moment, la seva concepció del món i de la existència canvia, començant a cercar la veritat en la realitat i no en la ficció). De fet, la darrera part és com un documental, filmada cronològicament perquè els actors sentissin allò que es filmava (i tots els xamans que apareixen són persones reials, no actors).

Parlem de tot això abans d'entrar en matèria precisament per intentar transmetre la complexitat

d'aquesta obra, la qual normalment es resumeix a les publicacions especialitzades amb paraules i expressions semblants a una cosa així: una pel·lícula allà on un mestre reuneix un grup de deïxebles per anar a la muntanya sagrada on viuen un grup d'immortals. I sí, això és una de les coses que passen a la pel·lícula, però si tenim en compte que Jodorowsky va filmar ni més ni menys que 35 hores durant sis mesos (de les quals es va quedar definitivament en poc més d'hora i mitja, encara que com sempre de vegades ha estat mutilada: Gustavo Alariste, el productor de Buñuel, la va comprar i li va tallar 40 minuts per poder distribuir-la a Mèxic en el seu moment), i que tal com hem dit allò que ell cercava era una experiència vital (per a ell i per als seus companys), la cosa es complica un poc més.

"Jo no volia fer feina amb actors, volia fer feina amb gent que fos exactament allò que estava interpretant, perquè el primer que jo volia fer era canviar als actors. Si jo volia canviar el món, havia de canviar els qui actuaven dintre de la pel·lícula. Aleshores, em vaig dir: agafaré gent comú i els il·luminaré filmant-los. No dirigiré els actors, només els diré: moveu-vos d'aquí cap allà, això era tot. Els vaig moure, però no tenia per què dirigir-los, perquè eren el que eren." En paraules de Peter Ga-

briel (qui ho explica a *La Constel·lació de Alejandro Jodorowsky*), potser era el pitjor equip que podia trobar per fer feina, i a més d'això, va rebutjar una petició ni més ni menys que del *beatle* George Harrison per interpretar el lladre protagonista (perquè lògicament, Harrison no volia mostrar el seu anus a la pantalla, cosa que sí que va haver de fer el desconegut actor mexicà que se'n va portar el paper). I si a això hi sumem el fet de que l'experiència estava per damunt de la pel·lícula (Jodorowsky volia la lluminació, no guanyar un Oscar) i que per tant va sotmetre l'equip a una disciplina gairebé marcial (dormir només quatre hores, menjar arròs bullit, fer feina amb mags i persones tan poderoses com Óscar Ichazo, savi fundador de l'institut Arica), no ens estranyarà gens que arribés el punt on tots es varen rebel·lar i començaren a exigir fer feina de forma "normal" per tal d'aconseguir una pel·lícula "normal" (cosa que varen aconseguir a mitges, perquè realment varen aconseguir més que mai entrar a la realitat). Decisions tan arriscades li varen costar més d'un disgust, i personalment no crec que ningú (entre ells el mateix director) pugui estar ben segur que algú d'ells es va il·luminar realment, però el que està fora de tot dubte és que l'experiència vital va ser intensa.

Però pel que fa al film, és a dir, el producte final que podem veure a la pantalla, és cert que també ens crida l'atenció des d'altres punts de vista, perquè com sempre, el seu creador ferma tot el que s'ha de fer, des del principi: "quan vaig fer *La Montaña Sagrada* jo volia rompre amb totes les fórmules del cine. Primer de tot, vaig rompre amb el conte, és a dir: tot el cine que coneixem que ve dels Estats Units principalment és un acte on a l'heroi se'l convida a entrar a l'acció i no vol entrar a l'acció, després hi ha un succés on l'heroi va cap a l'acció, un segon acte on hi ha aliats i enemics, i un tercer acte on es soluciona tot això. A *La Montaña Sagrada* vaig rompre amb el conte, és a dir, no vaig voler fer una història, vaig voler presentar personatges i expressar-me amb una altra forma." Trencant el guió tal com havia fet a *El Topo*, i presentant així dues històries diferents però enllaçades, Jodorowsky aconsegueix aquest ritme tan peculiar i tan efectiu per allò que es proposa. A tot això hi uneix el seu gust pels efectes especials "directes" (res de trucs de laboratori, cercant com sempre la versemblança), els sons modificats (posa la veu tant als personatges del mestre com al del lladre, i agafa a Gonzalo Gavira per fer tots els renous i efectes de so amb qui el director William Friedkin va contractar després per fer *El Exorcista*, per la qual Gavira va estar proposat als premis BAFTA l'any 1973), i també les influències pictòriques que ja hem dit.

A més, l'assumpte de la música també té un paper destacat, com ja passava a *El Topo*: Jodorowsky farà feina aquesta vegada amb Ronald Frangipane (qui va fer feina com a compositor als anys setanta a produccions no massa conegudes), i sobretot amb Don Cherry, un músic peculiar, tal com el director ens explica. "La música de *La Montaña Sagrada* va

ser composta per Don Cherry i per mi. Jo vaig conèixer Don Cherry perquè anava cercant un músic espiritual: de sobte, em vaig trobar amb una espècie de pallaso perquè anava vestit amb un vestit que estava fet de bocins. I resulta que ell tenia una dona que crec que era sueca, escandinava, artista d'avantguarda, que tot el seu món el treia dels cubs de fems de Nova York, d'allò que la gent llençava. Aleshores, els bocins de tela eren allò que la gent llençava, perquè a Nova York quan es volen desfer d'alguna cosa ho posen al carrer: els mobles d'on ell vivia, les culleres... tot, tot, tot estava tret dels cubs de fems, gratis. Ella feia uns tapissos amb bocins de tela que ell vestia quan tocava, i a més ell tocava amb una trompeta rompuda." En aquest cas, les sonoritats tenen més ressonàncies místiques que a *El Topo* (com els poderosos temes "Trance mutation", "Rainbow room" o "Alchemical room"), encara que altres temes són més lleugers ("Drink it") o més bojós ("Psychedelic weapons"), sobresortint del conjunt la trompeta "rompuda" de Cherry i arribant a fórmules molt curioses (amb el disc original descatalogat durant anys, finalment s'ha recollit en CD juntament amb la pel·lícula encara que a la edició espanyola tampoc hi figuren els títols dels temes).

Però sens dubte, la gran protagonista de *La Montaña Sagrada* és la simbologia: a part que tots els personatges porten un símbol astral, a part que un dels protagonistes sigui un lladre ("Des de Freud, s'analitza que el fill roba el foc al pare: és a dir, el coneixement es roba, no t'ho donen, perquè els deus necessiten que facis un esforç per aconseguir-ho. Res se't dona gratis, has de fer un esforç."), i a més de totes les referències que apareixen a filosofies i tradicions, el lloc d'honor és ocupat pel Tarot, una de les disciplines on Jodorowsky ha fet tota una feina de proporcions còsmiques. Perquè la seva relació amb aquest lloc de cartes ple de màgia és molt intensa: "Jo vaig començar a estudiar el tarot molt prest, crec que vaig a començar a estudiar-ho quan tenia vint i tres anys, i tota la meua vida vaig estar estudiant-ho, cercant-ho, intentant comprendre-ho. El tarot és un llenguatge òptic, és una enciclopèdia de símbols. Quan ho vaig entendre a fons, quan ho vaig memoritzar, quan ho vaig poder utilitzar, quan em vaig convertir en un mestre del tarot, em va canviar la meua percepció del món, em va organitzar la percepció del món. Vaig començar a pensar en símbols." (ell mateix va dissenyar les cartes de tarot

que apareixen a les parets de la sala del mestre, encara que diu que va ser una equivocació, perquè el Tarot de Marsella és l'únic vàlid, i és perfecte així com és de fet, als altres del DVD apareix un petit reportatge que condensa moltes de les seves idees al respecte). Havent ajudat a restaurar l'autèntic Tarot de Marsella amb Philippe Camoin (hereu d'una de les fàbriques més antigues d'aquestes cartes) i també publicant tot un manual al respecte, avui dia són poques les persones que no reconeixen a Jodorowsky la seva contribució a aquest art tan desconegut i tan vilipendiat (moltes vegades amb justícia, malauradament).

La lluminació, però, es pot trobar a llocs molt diversos, i ja deien els antics mestres que hi ha infinits camins per trobar-la i per això, la recerca mística (i personal) serà sempre un dels motius que impulsarà Jodorowsky i el decidirà a navegar en altres mars i oceans, com per exemple dintre de vinetes en lloc de en fotogrames (després de tot, a *La Montaña Sagrada* apareix satíricament un còmic que s'utilitza ni

més ni menys que com a arma, amb el títol "Captain Captain against the peruvian monster!", demostrant que al seu autor ja li agradaven molt aquestes coses). I gràcies a això, sortirà de la seva ment una de les obres de còmic més lloades de tots els temps, guanyadora de multitud de premis: "El Lama Blanco", dibuixada amb mà mestra pel genial Georges Bess.

Encara que ja haguem parlat abans de la col·laboració d'aquests dos talents, mai hem anat als inicis de la seva relació professional, que comença l'any 1986 a una revista francesa de còmic infantil publicada per la companyia Disney i anomenada "Le Journal de Mickey": allà es publicarà serialitzada l'aventura "Los Gemelos Mágicos", on s'explica la història de dos germans bessons (Aram i Mara) que passen tota una sèrie de proves màgiques per tal d'alliberar al seu pare, demostrant la seva vàlua com a guerrers i també, precisament, com perseguïdors de la lluminació (encara que tot amb tints infantils, es clar). De fàcil lectura i desbordant imaginació, "Los Gemelos Mágicos" es va recopilar finalment en àlbum l'any 2003, i dos anys després ens ho va portar a les mans Norma Editorial.

Però serà a l'any 1988 quan tots dos comencin aquesta gran saga de "El Lama Blanco", sis episodis que finalitzaran l'any 1993 i que ens mostren la vida d'un jove anomenat Gabriel Marpa que neix al Tibet i que és ni més ni menys que la reencarnació d'un antic mestre budista. La recerca de la lluminació es farà doncs d'una forma més que peculiar, perquè quasi podem dir que serà la lluminació qui vagi a la recerca del protagonista, conduint-ho a través de les il·lusions que ens pertoca viure dia rere dia. Amb l'acompanyament de mestres tan variats com un ve-

nerable moix, el duplicat ectoplàsmic d'un monjo, o fins i tot el leti mateix, Jodorowsky dirigeix els seus ulls cap a l'univers del budisme per oferir-nos un relat èpic, històric (amb un rigor i una cura que es deixen notar sense ofegar) i també llegendari, on tenen cabuda tot tipus de miracles però que no per això perd en cap moment la versemblança (de fet, a molts crítics els agrada aquesta obra perquè potser la més mesurada de l'autor pel que fa al rigor i a la contenció narrativa de la seva desbordant fantasia i potser això sigui perquè segons sembla va ser Bess mateix qui li va proposar el tema). I les pàgines de Bess, dibuixades amb cura i distribuïdes perfectament, complementen l'obra fins a aconseguir un treball únic i sense fissures, que avui dia podem gaudir de dues maneres diferents: capítol a capítol (Norma Editorial va editar els sis àlbums originals a la seva col·lecció Pandora: "El Lama Blanco", "La Segunda Visión", "El Tercer Oído", "La Cuarta Voz", "Mano Cerrada, Mano Abierta", i "Triángulo de Agua, Triángulo de Fuego", però avui dia ja són petites peces de col·leccionista) o com un únic volum (publicat l'any 2006 per Rossell Comics, amb un format molt elegant).

I si hem de parlar de còmics de Jodorowsky on el protagonista va a la recerca de la lluminació, no ens podem descuidar de "La Pasión de Diosamante", una mica més desconegut (de fet, a Espanya només es va publicar per parts dintre de la revista *Címic*, de Norma Editorial, allà per l'any 1993 als números 145, 146 i 147), on una reina viatja per un món fantàstic per tal d'aconseguir ser digna del seu enamorat (amb mestres que recorden molt el budisme, o una mena de leti que també recorda al de "El Lama Blanco"). Dibujada amb un preciosisme magnífic per Jean-Claude Gal (mort l'any 1994, malauradament), és una lectura fàcil però profunda al mateix temps.

I és que, sens dubte, il·luminar-se és important: "El Déu interior, el nostre ésser essencial, ens llança un ham, a nosaltres. Ens diu: aquí estic, dintre de tu, reconeix-me, vine a cercar-me, jo sóc tu i tu ets jo, realitza la unitat amb la teva part divina!" Després de tot, "és una meravella haver nascut! És una meravella tenir una malaltia, perquè la malaltia és el teu mestre! És una meravella envellir, perquè la vellesa t'aporta saviesa! I és una meravella morir, perquè si fossim immortals, ens avorriríem fins a la medul·la!"

"Jo sempre vaig pensar: per a què serveix l'art? Serveix l'art per ser un bufó de la societat? [...] Quan tu vas al cine i se't tracta com a un nin d'onze, dotze, deu anys, t'entretens molt, però surts cada vegada més beneït. El cinema està tornant beneït al públic, ho infantilitza tot. Jo no volia fer això: jo volia fer un cinema que despertés. [...] Jo vull fer un art que guareixi: l'art és bo quan guareix, quan és terapèutic. Jo volia fer pel·lícules provoquin un xoc emocional, que l'inconscient es manifestés, que sortís del cine canviada, amb una nova energia per viure, amb un canvi, amb una revelació, amb alguna cosa, no simplement que anés a entretenir-se i sortís com un nin beneït després."

Do you want gold? ■

